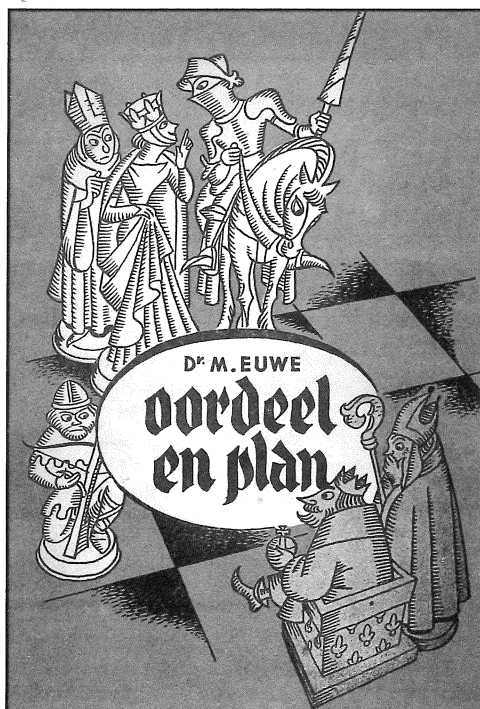
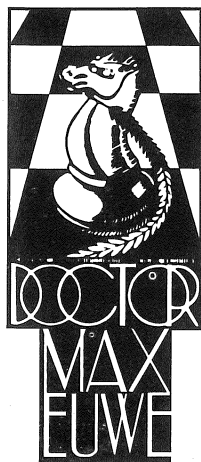

NIEUWSBRIEF

nummer 55/56
winter 2001

kwartaal-
uitgave

Van Spijk B.V.
Grafisch bedrijf
Venlo
ISSN
0927-9768

Geopend:
dinsdag t/m
vrijdag + de
1ste zaterdag
van de maand,
10.30-16.00 uur.

MAX EUWE - CENTRUM

POSTBUS 11513
MAX EUWEPLEIN 30A

1001 GM AMSTERDAM
Tel. 020 - 625 70 17

e-mail: euwemec@xs4all.nl

BESTUUR

E.J. Petersma, voorzitter
J.A. Haasbroek, secretaris
A. Riemens, penningmeester

H. Böhm
J. Nagel
H. Ree
K. Sterrenburg
G. Valk

Adviseur Fondswerving: J. van Rijn

FINANCIËN

De Stichting Max Euwe-Centrum wordt financieel ondersteund door

*FDC computerdiensten, Paardekooper & Hoffman
Accountants en Belastingadviseurs, Lost Boys en de
Gemeente Amsterdam*

alsmede door

Aegon
Akzo Nobel
Aon
Beheermaatschappij Burger Hofhoek
Bouwfonds Nederlandse Gemeenten
Cultuurfonds
ChessBase
Corel
Corus
Designers Company
DTZ Zadelhoff
Fontys

Adviseur Museum/Bibliotheek: L.C.M. Diepstraten
Adviseur Topschaak: J.H. Timman
Adviseur Wetenschapszaken: J.H. van den Herik
Bibliothecaris: F.F. Verbeek
Schaaktechnisch medewerker: A.C.M. Sibbing
Secretariaat: E.E. Dirksen en C. Lesger
Vrijwillige medewerkers: A. van Dijk, P.J. van der Horst,
H.Kok, H.J.M. Leeners, R. Nep, J.G. Paupit, S. Sival,
H. Vinke, W.G. Vijvers, C. ten Woude.

Getronics
IBM Nederland
IHC Caland
ING Nederland
Interpolis
Koninklijke Grolsch
De Lage Landen International
Milford-Van den Berg Corporate Design
Moret Ernst & Young
Nationale Investeringsbank
Nederlandse Gasunie
Nedship Bank
Network Associates/Mc Afee
New In Chess
PRC-Bouwcentrum
Van Spijk Drukkerij
TBI Holdings
Vector Aandrijftechniek

VAN DE VOORZITTER

Euwe 1901-2001

Ter ere van het feit dat het honderd jaar geleden is dat Max Euwe op 20 mei 1901 in de Watergraafsmeer werd geboren, heeft u nu een dubbeldikke Nieuwsbrief in handen. Aan vijf personen is gevraagd voor deze speciale uitgave een bijdrage te leveren.

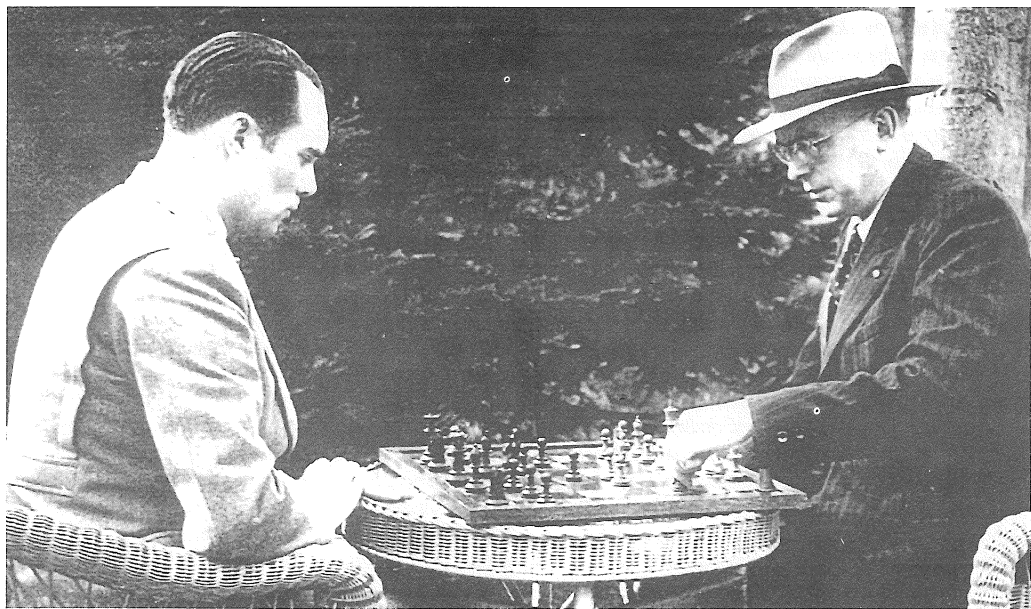
Ton Sibbing, schaaktechnisch en historisch medewerker van het Max Euwe-Centrum, belicht Euwe als auteur. Hij ontdekte tijdens zijn speurtocht dat Euwe wel degelijk van ghostwriters gebruik maakte. Nico Speijer uit Nijmegen vertelt over de contacten en partijen van Euwe met zijn vader, Abraham Speijer, in de eerste helft van de twintigste eeuw. Hans Bouwmeester uit Culemborg, auteur, oud-bondscoach en grootmeester correspondentieschaak, beschrijft de lotgevallen van een minder bekende Nederlander, de heer Sturm. Herman Hamers uit Zeist, voorzitter van het bestuur van de Koninklijke Nederlandse Schaakbond, heeft het over de bestuurlijke kwaliteiten van Euwe. Henk Wille uit Arnhem, oud-

voorzitter van de KNSB, haalt herinneringen op uit de tijd waarin hij veel met Euwe mocht omgaan.

Eén keer heb ik zelf de eer gehad Euwe te zien. Ik citeer uit het *Haarlems Dagblad* van 31 maart 1958: '(...) werd de eindstrijd om het school-schaakkampioenschap van Nederland te Utrecht uitgevochten tussen een zestal leerlingen van het Gemeentelijk Lyceum uit Enschede en van het Coornhert Lyceum uit Haarlem. Evenals het vorige jaar legden de Haarlemse lyceïsten beslag op de landstitel. (...) De oud-wereldkampioen dr. Max Euwe stelde zich tijdens de wedstrijd aan ieder bord van de stand van de partij op de hoogte.' Ik speelde toentertijd aan het tweede bord van het winnende zestal, speelde in de finale remise en zag Euwe.

Graag maak ik van deze gelegenheid gebruik allen die het Max Euwe-Centrum zowel materieel als immaterieel hebben gesteund, zeer hartelijk te bedanken voor hun geduld op deze *Nieuwsbrief* te wachten. Ten slotte: in de moeilijke periode waarin ons centrum zich momenteel bevindt, is de steun van velen hartverwarmend en een extra reden voor het behoud van het MEC te strijden.

Errit Petersma

Tuinschaak: O' Kelly de Galway en Euwe.

Er is waarschijnlijk geen schaker die meer publicaties op zijn naam heeft staan dan Max Euwe. In de collectie van het Max Euwe-Centrum bevinden zich een kleine vierhonderd boeken met Euwe als auteur of als coauteur. In de catalogus van de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag levert de auteursnaam Euwe zelfs meer dan 500 treffers op. En dan praten wij alleen over boeken. Daarnaast had Euwe rubrieken in welhaast elk zichzelf respecterend schaaktijdschrift en schreef hij voor kranten. Hele generaties schakers zijn opgegroeid met boeken van Euwe. En dan bedoel ik niet alleen Nederlandse schakers, maar schakers over de hele wereld. Het is nauwelijks voor te stellen in hoeveel verschillende talen boeken van Euwe zijn uitgegeven. Niet alleen in het Duits, Engels of Russisch, maar ook in het Fins, Zuid-Afrikaans (*Leer skaak saam met Jan*), Bahasa, (Indonesië) et cetera. Van latere Russische wereldkampioenen is bekend dat hun eerste schaakboek van de hand van Euwe was. Euwe was ook jarenlang de meest verkochte Nederlandse auteur in de Sovjet-Unie.

Ideale combinatie

Euwe was schaker en leraar, een ideale combinatie voor het schrijven van schaakboeken. Bovendien was Euwe niet lui. Het woord workaholic bestond in die jaren nog niet, maar het is bekend dat Euwe zijn tijd optimaal benutte. Toch kon Euwe ondanks zijn gigantische ijver nooit in zijn eentje zo'n omvangrijk oeuvre produceren. De eerste publicatie van Euwe is naar alle waarschijnlijkheid *Praktische handleiding voor het schaakspel* uit maart 1925. Het populair wetenschappelijke boekje (28 pagina's) maakte deel uit van een serie uitgegeven door A.W. Segboer's Uitgevers-Maatschappij. Euwe was toen slechts 23 jaar, maar wel al kampioen van Nederland en cum laude afgestudeerd in de wiskunde. Zijn schrijfstijl heeft nog iets studentikoos, getuige de eerste opgevoerde partij 'Gespeeld den 1en April 1925 door de Heeren Auteur met wit en Jodocus Securitas met zwart'. Zijn volgende werk draagt al een veel serieuzer karakter. Het is een schaakcursus voor meer gevorderden gegeven aan de Volksuniversiteit Amsterdam. De cursus werd gegeven door de inmiddels gepromoveerde dr. Euwe in de periode januari tot en met april 1927.

In deze cursus is overduidelijk de docent Euwe aan het woord. In hetzelfde jaar verscheen de vierde druk van het eerste deel van *Praktische schaaklessen*. De eerste druk was in 1902/1903 verschenen en geschreven door H.J. (Herman Johannes) den Hertog. Bij de vierde druk was voor de eerste keer Max Euwe als coauteur opgevoerd. In het voorwoord werd vermeld: 'De vierde druk heeft alsnog gelegenheid gegeven tot enkele wijzigingen en toevoegingen.' Misschien was er wel gelegenheid, maar wie de derde en vierde druk met elkaar vergelijkt, ziet dat er van die gelegenheid geen gebruik gemaakt is. De drukken zijn inhoudelijk identiek. De toevoeging van Euwe als coauteur was dus kennelijk bedoeld voor commerciële doeleinden. Overigens zal Den Hertog daar niet rouwig om geweest zijn. Dankzij de naam Euwe raakte het werk niet in vergetelheid en zou het tot ver na de Tweede Wereldoorlog herdrukt worden. De inhoud van het eerste deel bleef in al die jaren vrijwel ongewijzigd. In de rest van de serie *Praktische schaaklessen* van Den Hertog is de inbreng van Euwe overigens zeer duidelijk waarneembaar. De serie van Den Hertog, die oorspronkelijk uit drie delen bestond, werd door Euwe zelfs uitgebreid naar vier deeltjes.

Kmoch als aanstichter

Overigens loopt deze werkwijze als een rode draad door het (co)auteurschap van Euwe. Euwe werd veelvuldig benaderd door uitgevers of door schrijvers die van zijn naamsbekendheid gebruik wilden maken. Het meest bekende voorbeeld is uiteraard *Oom Jan leert zijn neefje schaken*. Deze publicatie was bedoeld ter ondersteuning van het invoeren van schaken als onderwijsvak op de lagere school. Het boek verscheen ten tijde van de eerste match Aljechin-Euwe in het najaar van 1935 en dat tijdstip heeft waarschijnlijk in belangrijke mate bijgedragen aan het succes. Nederland was in de ban van het schaken, iedereen wilde leren schaken en reeds snel kwam het tot een tweede druk. Over de auteur bestaat nauwelijks twijfel: dat moet Albert Loon zijn geweest. Euwe zal maar wat graag zijn naam aan dit jeugdboek verbonden hebben. De match tegen Aljechin was voor hem immers in de eerste plaats bedoeld om het schaakspel in Nederland te propageren. In zijn toespraak na de laatste partij noemde Euwe het behalen van de wereldtitel door hemzelf slechts 'een neveneffect'. Overigens is het niet zo dat de toevoeging van de naam Euwe garant stond voor verkoop-

successen. Beleefde *Oom Jan* nog vele herdrukken – tot in 1970 aan toe – veel slechter verging het zijn opvolger. In 1937 publiceerden Loon/Euwe het boek *Hoe neef Jan een goed schaker wordt*. Slechts weinigen weten dat dit boek überhaupt bestaat, laat staan dat dit keer Lodewijk Prins de man achter de schermen was.

Het behalen van het wereldkampioenschap had voor Euwe als schrijver verregaande consequenties. Voor 1935 publiceerde Euwe met grote regelmaat. Niet alleen leerboeken, maar ook herdenkingsboeken over vroeg overleden schakers zoals Colle, Noteboom en Weenink. Hij deed dit in alle rust en wanneer het hem uitkwam. Na 1935 was Nederland schaakgeek geworden en ontstond er een enorme vraag naar schaakboeken. En daarvoor kwam maar één schrijver in aanmerking: Euwe. Het moge duidelijk zijn dat het voor iemand met een volledige baan als leraar wiskunde, een huisvader met drie opgroeiende kinderen en een actieve schaakloopbaan niet eenvoudig was aan deze vraag te voldoen. De oplossing die Euwe voor dit probleem koos was zeer praktisch. Hij schakelde zijn privé-secretaris Hans Kmoch in. Deze Oostenrijkse schaakjournalist was immers de aanstichter van de problemen. Hij was de man geweest die Euwe had overgehaald om de match tegen Aljechin te spelen, net op het moment dat Euwe met schaken wilde stoppen om zich volledig aan de wiskunde te wijden. Kmoch, die zelf van meestersterkte was, maar naar eigen zeggen te nerveus was voor het wedstrijdschaken, zal de opdracht met genoegen aanvaard hebben.

Ghostwriting

Hier begint wat ik schertsend het 'Euwe-project' noem. Net zoals bij Rembrandt is de scheidslijn tussen wat Euwe werkelijk geschreven heeft en wat onder zijn naam gepubliceerd is voer voor onderzoekers. Lodewijk Prins heeft hierover ooit met schaakhistoricus Edward Winter gecorrespondeerd: 'Several expert assistants worked for Euwe over the years, among them Hans Kmoch (1934-1947), C.B. van den Berg (1947-1971), and Bouwmeester/Langeweg. I was one of them. Before the War, none of us was mentioned, but after 1945 I chose to act as incidental co-author or to contribute to his publications under my own name (...) for the Capablanca book I did most of the work, including literary and analytical research. (...) The ghost-writing in question was an open secret and, of course, Euwe was behind the

Hoe neef Jan een goed schaker wordt
door Alb. Loon en Dr. M. Euwe

concepts and bore full responsibility for the final result.' (E. Winter, *Chess Explorations*, p. 182). Volgens Prins was Kmoch de auteur van de openingenserie, van *Zoo schaken zij* en van een aantal columns onder Euwes naam. Aangezien Prins in 1940 zelf tekende voor de Engelse vertaling van *Zoo schaken zij*, kunnen we gevoeglijk aannemen dat hij goed op de hoogte was. Naar alle waarschijnlijkheid heeft Kmoch ook de twaalf deeltjes over het eindspel geschreven. Deze verschenen allemaal in 1940, misschien wel de drukste tijd van Euwes bestaan. In de zomer van 1939 had Euwe namelijk toegezegd om een functie bij het levensmiddelenbedrijf Van Amerongen te aanvaarden. Euwe had bedongen dat hij gedurende één jaar ingewerkt zou worden. Dat moest echter gebeuren naast de wekelijkse 26 uur les geven op het Amsterdamsche Meisjeslyceum. Hij had dus in feite twee banen. Daarnaast speelde hij in de kerstvakantie van 1939/1940 een match van veertien partijen tegen Paul Keres. Het is ondenkbaar dat iemand naast dit alles nog in één jaar tijd twaalf boeken over het eindspel schrijft. De serie over het middenspel zou pas in 1952 verschijnen. Kmoch was in 1947 naar de Verenigde Staten vertrokken en ditmaal deed Euwe een beroep op Haje Kramer. Overigens heeft Euwe zelf nooit onder

stoelen of banken gestoken wie de echte auteurs waren. Zo schrijft hij in zijn voorwoord van deel 1 van het middenspel: 'Toen de heer Knoch Nederland voorgoed vaarwel zegde, moest ik afzien van een belangrijke steun, die mij ook bij de bewerking van de series Opening en Eindspel van buitengewone waarde is geweest. Ik prijs mij gelukkig, dat ik een der vooraanstaande Nederlandse spelers, de heer H. Kramer, bereid heb gevonden samen met mij de serie Middenspel te schrijven.'

In het boek *Schaaktweekkamp 1975 Euwe-Sosonko* heeft Jur ten Have een artikel geschreven over het onderwerp Euwe en de schaakliteratuur. Ten Have was als schaakuitgever goed op de hoogte van de onderlinge verhoudingen binnen de literaire schaakwereld. Hij geeft een uitgebreide opsomming van Euwes coauteurs onder wie een aantal amateurs zoals W. Meiden, M. Blaine en J.F.S. Rumble. In hun geval bood Euwe naam als coauteur uitkomst bij het vinden van een uitgever. In het voorwoord van het boek *Schaak met verstand* (Blaine/Rumble) laat Euwe duidelijk blijken dat zijn eigen inbreng aan het boek minimaal is geweest. In het geval van de *Losbladige schaakberichten* lagen de zaken anders. Tijdens het wereldkampioenschap van 1948 (Den Haag/Moskou) bleek Euwes openingsrepertoire niet meer aan de eisen van de tijd te voldoen. Een vriend van Euwe attendeerde hem op een tijdschrift waarin de laatste nieuwtjes op medisch gebied werden gepubliceerd. Het idee om een soortgelijk tijdschrift op het gebied van schaakopeningen uit te geven sprak Euwe zeer aan. Uiteraard had Euwe daar zelf geen tijd voor en werd er een team van medewerkers geformeerd, waaronder Carel van der Berg, die voor de actuele bijdragen zorgden. Het samenwerkingsverband zou je kunnen vergelijken met Euwes leraarschap: Euwe dicteerde, de leerlingen maakten het huiswerk en de docent keek het na.

Oordeel en Plan

Tussen het behalen van het wereldkampioenschap en zijn afscheidsrede als professor in 1971 is er maar één periode dat Euwe wel tijd had voor een veelheid aan schaakpublicaties en dat waren de jaren 1946-1949. Na de dood van Aljechin in april 1946 was de wereldtitel vacant en met grote belangstelling werd uitgekeken naar het eerste grote naoorlogse treffen op schaakgebied: het Staunton-toernooi te Groningen in september 1946. Euwe gaf zijn baan als leraar wiskunde op

en trad in dienst van de Koninklijke Nederlandse Schaakbond (KNSB). Voor het eerst van zijn leven was Euwe schaakprofessional. Zijn doel was nog één keer de wereldtitel te veroveren. Het begin was veelbelovend. In Groningen behaalde Euwe misschien wel het beste resultaat uit zijn loopbaan. Hij scoorde 14 uit 19 en eindigde als tweede, slechts een half punt achter Botwinnik. Pas in de zomer van 1948 zou het echte wereldkampioenschap plaatsvinden. In die tussentijd moest Euwe de kost verdienen met het geven van simultaans en lezingen, het spelen van toernooien en het schrijven van artikelen. Zoals bekend eindigde het wereldkampioenschap in 1948 voor Euwe in een debacle. Maar het zou nog erger worden. In december 1948 vertrok Euwe voor een simultaantournee door onder meer Noord- en Zuid-Amerika. Het reisprogramma was slopend en oververmoeid keerde Euwe eind februari 1949 voortijdig naar Nederland terug. Hij besloot te stoppen als schaakprofessional en in september van dat jaar weer als leraar aan de slag te gaan. Waarschijnlijk in die overgangperiode legde Euwe de basis voor zijn meesterwerk *Oordeel en Plan*. In september 1949 namelijk verscheen in het Nederlandse tijdschrift *Schaakmat* zijn eerste artikel uit een reeks die de basis vormde voor het latere boek. Het laatste van deze lijvige artikelen verscheen eind maart 1950 in *Schaakmat*. Deze artikelen zijn de eerste vier van de in totaal tien hoofdstukken, die *Oordeel en Plan* telt. Het boek verscheen in 1952 en zou in alle gangbare wereldtalen worden vertaald. Tot op de dag van vandaag wordt het boek nog steeds uitgegeven. In de laatste Engelse editie uit 1998 staat op de achterflap: 'Euwe provides a timeless training manual for the aspiring player.' Inderdaad: een tijdloos standaardwerk.

Ton Sibbing

EUWE EN SPEIJER

Mijn vader (Abraham Speijer, 1873-1956) gold in het begin van de twintigste eeuw als een van de sterkste schakers van ons land. Dat was dan ook de reden dat hij met Euwe rond 1920 tientallen oefenpartijen heeft gespeeld, in Gouda, waar mijn vader destijds woonde. Euwe speelde toen nog lang zo sterk niet als in de jaren dertig.

Hij verloor meestal van mijn vader. Die partijen zijn bewaard gebleven en ik heb ze onlangs aan het Max Euwe-Centrum geschonken.

Schaaktechnisch stelt de verzameling echter heel weinig voor.

Daarna ging Euwe al snel veel sterker schaken. Hij steeg naar wereldniveau, terwijl mijn vader het schaken vanaf 1928 – toen zijn eerste vrouw overleed – goeddeels voor gezien hield. Hun contact beperkte zich tot de club- en bondswedstrijden. Euwe is echter door de jaren heen de laatste uitgaven van zijn schaakboeken aan mijn vader blijven sturen. Die keek ze nooit in. Ik wel.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog viel het officiële schaakleven vrijwel stil. In 1941 en 1942 speelde mijn vader echter nog bijna dagelijks tegen dr. B. Beffie, die, evenals mijn vader, lid was van het VAS. Dr. Beffie was niet zo'n sterke speler, maar zijn begeleidende commentaar was altijd van hoog niveau. Ze spraken tijdens de partij meestal Jiddisch met elkaar. Men noemde zijn tegenstander een 'verschwarzter Narr' of een 'Holzhacker'. Wanneer men een stuk kwijt raakte 'der Läufer (das Pferd, der Bauer, al naargelang) hat seine Schuldigkeit getan, der Läufer kann gehen'. Ik zat zelf vaak te kijken en stak er veel van op, vooral van het commentaar. Dat duurde tot eind 1942, toen dr. Beffie – hij was arts – zich vrijwillig aansloot bij zijn joodse patiënten, die op transport werden gesteld naar het concentratiekamp. Hij kwam niet terug.

Mijn vader overleefde de oorlog en daarna kwam het schaakleven in Nederland weer langzaam op gang. In 1946 werd in Zaandam het eerste naoorlogse, internationale toernooi gehouden. Euwe kwam persoonlijk bij ons thuis om mijn vader over te halen om mee te doen in de B-groep. (In de A-groep deden, behalve Euwe, een aantal topspelers uit die tijd mee.) Mijn vader liet Euwe rustig uitpraten en zei toen: 'Vertel die schlemiel eerst eens wat een logaritme is.' Die schlemiel was ik dus. Ik zat in de derde klas van de hbs, had net iets over logaritmen gehad en ik had daar niets van begrepen. Euwe was leraar wiskunde en had maar een paar minuten nodig om mij de zaak uit te leggen. Ik vond hem een stuk aardiger dan mijn wiskundeleraar op school.

Mijn vader overtuigde zich er eerst van of de schlemiel het nu eindelijk had begrepen en beloofde daarna om mee te zullen doen in Zaandam. Hij werd eervol tweede. Euwe won de A-groep. Vijftig jaar later – ik was na mijn pensioen voor mijn plezier wat gaan beunhazen in de wiskunde – kreeg ik het proefschrift van Euwe in handen. Het ging over tensoren, geen gemakkelijke wiskundige kost. Ik had hem graag nog eens om uitleg gevraagd.

Nico Speijer

Mensinge 40: Euwe in zijn studeerkamer.

Hij is al bijna twintig jaar niet meer onder ons, Euwe. Ik mis hem nog steeds, want hij was een bijzondere vriend, ondanks het leeftijdsverschil van bijna dertig jaar. Van zijn adviezen, ook buiten het schaakbord, heb ik altijd veel plezier gehad.

Toen ik in 1948 van Haarlem naar Amsterdam verhuisde, werd ik lid van ASC. De meeste leden waren wat oudere mensen; de gemiddelde leeftijd lag dichterbij de zestig dan bij de vijftig, denk ik nu. Velen herinnerden zich Euwe als tiener en men sprak altijd met veel waardering over hem. Jammer genoeg kwamen Euwe en Lodewijk Prins weinig op de clubavond, maar Prins speelde wel de externe wedstrijden en Euwe verscheen als de club in nood was.

Het jaar 1948 was voor Euwe teleurstellend verlopen. In de strijd om de wereldtitel was het hem slecht vergaan. Zijn openingsrepertoire was uiterst kwetsbaar gebleken en Euwe had de professionele voorbereiding van zijn jonge tegenstanders onderschat. Toch wilde hij het schaken niet opgeven en aan het einde van dat moeilijke jaar besloot hij aan de wintercompetitie van ASC mee te doen en te werken aan een comeback. In de hoofdgroep speelde ook de heer Sturm, een aardige man van rond de zestig, die omstreeks 1920 in het eerste tiental had gespeeld. Hij was niet zo sterk meer, maar om hem te verslaan moest je geduld hebben, want hij speelde praktisch gesproken tot hij mat stond. Persoonlijk ben ik eenmaal zijn slachtoffer geweest, toen ik in een totaal gewonnen positie een patwending over het hoofd zag. Zelden heb ik de heer Sturm zo stralend gezien.

Op zekere avond moest deze veteraan tegen Euwe spelen. De grootmeester nam met wit dadelijk het initiatief en stond reeds na vijftien zetten gewonnen. Enkele zetten later had hij een vol stuk meer. Euwe keek op zijn horloge; dat was zijn stereotiepe gebaar. De heer Sturm ging er echter nog eens op zijn gemak voor zitten. Ik keek naar Euwe en schudde het hoofd. Euwe knipoogde en keek nog eens op zijn horloge. Tegen middernacht kwam het einde in zicht. De heer Sturm keek zijn tegenstander droevig aan en sprak: 'Ik denk wel dat het nu verloren is.' Euwe knikte. 'Ik weet het wel zeker, Sturm', zei hij. 'Ik heb toch nog aardig standgehouden, vind je niet?' Euwe knikte wederom. Toen sprak de heer Sturm de onsterfelijke woorden: 'Het is dat je nou dat stuk meer hebt, anders won je niet.' 'We hebben leuk gespeeld, Sturm', zei Euwe nog. Hij keek op zijn horloge en maakte dat hij weg kwam.

Een aantal jaren later gaven we samen een simultaanseance, ergens in de provincie. Dat deed je in die barre jaren ten bate van het zogenaamde Trainingsfonds. Euwe was het eerst klaar en stond bij mij te kijken. Ik had er nog vier en ze stonden allemaal totaal verloren. Drie mannen gaven zich snel over, maar de vierde hield niet op. De man had blijk gegeven van een behoorlijke kennis van zaken. Nu had hij zonder enige compensatie een toren minder. Ik werd ongeduldig en uiteindelijk een beetje nijdig, want de man nam er de tijd voor. Op een gegeven moment gooide ik de stukken door elkaar en zei dat hij mooi gewonnen had. Ik wilde er af zijn.

Even later zaten we in de auto. 'Dat moet je zo niet doen, jongen', zei Euwe. 'Dat komt de sfeer op zo'n club niet ten goede. Ik ben misschien in aanleg nog wel ongeduldiger dan jij, maar ik vecht ertegen. Herinner jij je misschien nog het geval Sturm?'

Hans Bouwmeester

EUWE ALS BESTUURDER

Iedereen kent Max Euwe als schaker, schrijver en propagandist, maar hij was ook bestuurlijk actief. Deze bestuurlijke activiteit ontwikkelde hij zowel op mondiaal niveau als op landelijk niveau. In 1922 werd Euwe lid van het KNSB-bestuur (het predikaat koninklijk was toen overigens nog niet verleend, zodat de K er nog niet voor stond). Hij was in dat jaar pas 21 jaar en kreeg de post propaganda, nu zouden we zeggen pr. Kort daarna werd hij redacteur van het bondsorgaan. Zijn toetreden zorgde voor een forse kwaliteitsimpuls (zoals dat toen nog niet heette). Een imposante reeks schaaktechnische bijdragen van zijn hand zou in de jaren daarop verschijnen.

In 1924 werd in Parijs de wereldschaakbond (FIDE) opgericht. Initiatiefnemer was Pierre Vincent en de eerste president was de Nederlander Alexander Rueb. Rueb bleef tot 1949 president van de FIDE, een recordperiode, die zelfs door Campomanes niet werd geëvenaard. Rueb was van 1923 tot 1928 eveneens voorzitter van de KNSB. De toenmalige wereldtop had in 1922 onder leiding van Capablanca de wereldtitel schaken tot privé-bezit verklaard. De twee jaar later opgerichte FIDE kon daar weinig meer aan doen. Om toch een kampioenschap te kunnen houden organiseerde de FIDE een tweekamp met als inzet de titel: kampioen van de FIDE. (U ziet, er is ook hier niets nieuws onder de zon.) Pas in 1946, na de dood van Aljechin, kwam er een hereniging op dit gebied. Een situatie die tot 1992 zou duren. In 1928 speelde Euwe een tweekamp om de FIDE-titel met Bogoljubow. Bogoljubow won met 5 - 4.

Zeven jaar later, in 1935, slaagde Euwe erin de begeerde wereldtitel, van het verdrag van 1922, van Aljechin over te nemen. De promotionele waarde hiervan voor het Nederlandse schaken is voor velen heden ten dage nauwelijks voor te stellen. Tallozen vonden hun weg naar de schaakclubs, er werd een groot aantal schaakverenigingen opgericht en er ontstonden allerlei toernooien, zoals het Hoogovens (thans Corus) toernooi. Onvermoeibaar trok Euwe het land door om via het geven van simultaanseances, lezingen en het deelnemen aan wedstrijden het schaken verder te

stimuleren. Al deze verplichtingen weerhielden hem er niet van een hele reeks boeken over alle mogelijke schaakonderwerpen te schrijven. Boeken die nog steeds bij de schaakstudie gebruikt worden.

De bezettingsjaren waren ook voor de schaakwereld grimmige tijden. Veel leden verloren het leven. De bezetter ontnam de schaakbond het in 1935 verleende predikaat koninklijk. Om ongewenste associaties te vermijden noemden de leden de bond voortaan de NeSchaBo. De KNSB kwam in 1943 vanwege de gelijkschakelingspolitiek van de Duitsers in verdere problemen. Op een congres in Salzburg had een, niet door de bond aangewezen, vertegenwoordiger gestemd voor aansluiting bij de Groot-Duitse schaakbond. Zover is het gelukkig niet gekomen. Er werd een beroep op Euwe gedaan de KNSB door de moeilijke oorlogsjaren te loodsen om te voorkomen dat de bond uiteen zou vallen. Hij stemde hiermee in en was van 1943 tot 1945 interim-voorzitter. In 1945 gaf

Waarschijnlijk 1953, in de Johannes Verhulststraat.

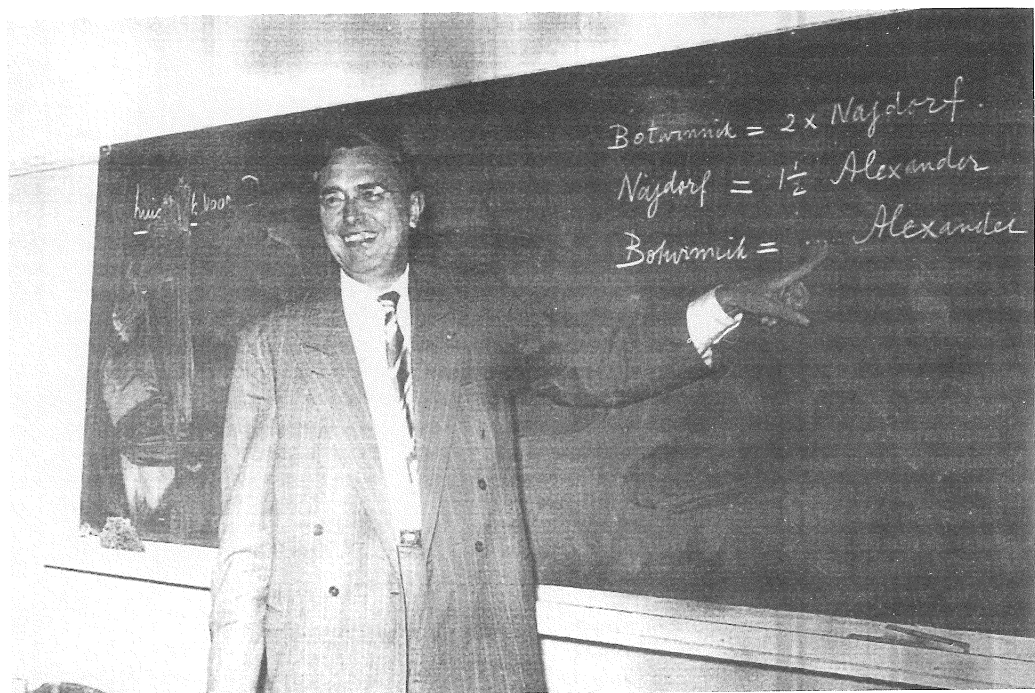
hij het voorzitterschap, zoals afgesproken, weer over aan oud-voorzitter Zittersteyn en werd zelf vice-voorzitter.

Euwe werd in 1970 voorzitter van de FIDE. Hij volgde de Zweed Folke Rogard op, die deze post 21 jaar bekleed had. Aan de inspanningen, de diplomatieke gaven en het prestige van Euwe hebben we het doorgaan van de match Fischer-Spasski te danken. Met welhaast bovenaards geduld wist hij de grillige Amerikaan uiteindelijk achter het bord te krijgen. Euwe voorkwam hiermee niet alleen het uit de FIDE treden van de Amerikaanse schaakbond, maar zorgde ervoor dat door deze match het schaken een ware media-hype werd. Het promotionele effect was enorm. Alleen al in ons land stroomden de leden bij duizenden toe. Naast deze bestuurlijke inspanningen wist Euwe ook nog tijd te vinden om de match samen met zijn vriend Mührling voor de Nederlandse televisie te verslaan. De uitzendingen

werden ook buiten de schaakwereld intensief gevolgd. De voetballer Willem van Hanegem vertelde later dat de spelers van Feyenoord elkaar na afloop van de uitzendingen enthousiast opbelden wanneer Fischer weer gewonnen had. Euwe bleef FIDE-president tot 1978, toen Fridrik Olafsson het van hem overnam, deze werd vier jaar later op zijn beurt vervangen door Campomanes. De rest is geschiedenis.

De enige maal dat ik Euwe zelf in het openbaar zag was in mei 1981. Het was bij de crematie van mr. Ed. Spanjaard. Er waren bij het condoleren van de familie erg veel mensen. Net als alle anderen moest ook Euwe lange tijd in de rij wachten. Hij deed dit zoals ik hem mij had voorgesteld, waardig en geduldig. Aan het eind van dat jaar overleed hij, tachtig jaar oud.

Herman Hamers

'Gastdocent' in Tel Aviv.

HERINNERINGEN AAN PROF. Dr. M.EUWE

Het was in 1935 dat ik voor het eerst met de naam Euwe werd geconfronteerd. Ik had als negenjarige het schaken van mijn vader geleerd en was een enthousiaste leerling. Zo was ik al in staat met mijn vaders partijtjes te spelen waarbij het voor-naamste was dat ik de regels goed onder de knie kreeg. Hij vertelde me dat een Nederlander, Euwe genaamd, een match zou spelen tegen de wereldkampioen Aljechin.

Door de partijen na te spelen zou ik in staat zijn meer van het schaakspel op te steken. Dat deed ik trouw, al was het mij uiteraard niet mogelijk om de achtergronden van de zetten te doorzien. Die partijen waren via de krant goed te volgen en ook de radio droeg zijn steentje bij. Immers, het kwam voor dat de radio-uitzending werd onderbroken om de laatste stand van de partij aan de luisteraars door te geven.

In die vooroorlogse jaren was er vrij veel publiciteit rondom het schaken, niet alleen wat de wereldkampioenschappen van 1935 en 1937 betreft. Het gold ook voor toernooien. Zo heb ik nog een schrift met ingeplakte krantenartikelen over het 'Euwe-tijdperk'. De kranten stonden vol met geanalyseerde partijen. Koppen als 'Euwe bestand tegen Reshevsky's heftige reacties', 'Dr. Euwe laat de kopgroep niet los' en 'Euwe en Najdorf sloten na 23 zetten vrede' waren geen zeldzaamheid. Geen wonder dat de schaaksport in Nederland een grote vlucht nam. Kom er nu – in 2001 – eens om. Een redactioneel stukje in de kranten over het Corus-toernooi. Soms een column over een deelnemer, zoals Kasparov. En daar blijft het bij. Maar tegenwoordig hebben we internet en teletekst.

De volgende fase in mijn ontwikkeling was het bestuderen van de openingenboekjes *Theorie der schaakopeningen* van dr. Euwe. Ik ging toen nog van de – overigens verkeerde – veronderstelling uit dat, als je maar veel openingszetten uit je hoofd leerde, je vanzelf een sterke schaker zou worden. Maar goed, het was oorlogstijd en ik had niet veel om handen.

Na de oorlog werd ik lid van een schaakclub en fungeerde ik als wedstrijdleider. Vanwege die functie kwam ik voor het eerst met Euwe in aanraking. Hij speelde eind jaren veertig namelijk een match tegen een Achterhoekse coryfee, de Winterswijker Th. de Jong. Een schaakvereniging

kon een partij 'kopen'. Die partij werd dan in het plaatselijke clublokaal gespeeld. Mijn betrokkenheid bij het evenement was het in werking stellen van de klok en het bijhouden van de zetten voor het demonstratiebord.

Het viel mij op dat Euwe 'zo gewoon' was. Ik kon op dat moment niet bevroeden dat ik later veel contacten met hem zou hebben. Vooral toen ik, als KNSB-bestuurslid, vanwege een bestuurscrisis tot waarnemend voorzitter was gebombardeerd. Ik ambieerde die functie niet en polste vooraanstaande schakers en bestuurders. Niemand had er trek in. Ten einde raad ging ik tijdens Het Hoogovens Schaaktoernooi naar Euwe toe met de vraag of hij een oplossing wist. Hij was er gauw uit: 'Jij moet voorzitter worden.' Een hele eer, al was ik met die uitspraak niet zo erg blij. Ik stelde mij kandidaat en werd benoemd. In die bestuursperiode heb ik vele malen met Euwe over de ontwikkeling van de schaaksport gesproken. Hij kon goed luisteren en was snel met zijn conclusies, waar ik meestal veel aan had.

Naar mijn mening is hij degene geweest die destijds van de FIDE een aansprekende internationale sportorganisatie maakte. Het is maar goed dat hij niet geconfronteerd is met de situatie in het huidige tijdsbestek met twee wereldkampioenen. Wordt het niet hoog tijd dat de 'Euwe-periode' terugkeert?

Euwe was door en door integer, maar kon 'tegen de wetten in regeren' als dat voor de organisatie het beste was. De tweekamp Fischer-Spasski is er een voorbeeld van. Door zijn diplomatieke kwaliteiten omzeilde hij dan veel bestuurlijke klippen. De ontwikkeling van de zwakke schaaklanden had zijn grote aandacht.

Maar ook nationaal was hij bij veel zaken betrokken. Zo was hij een van de wijze mannen, door de Nederlandse Sport Federatie aangetrokken, om een geschil tussen een aantal sportbonden op te lossen. Er was alom waardering voor zijn optreden. Toen ik Leo van der Kar, de stichter van het naar hem genoemde sportfonds, ooit vroeg om zitting te nemen in het bestuur van het Max Euwe-Centrum, zei deze dat, hoewel hij geen enkele affiniteit met de schaaksport had, hij toch aan mijn verzoek wilde voldaan, 'omdat het om de persoon Euwe' ging.

Het Max Euwe-Centrum is mijns inziens een in de schaaksport niet weg te denken instituut. Een hommage aan een groot Nederlander die

Max Euwe en Caro Euwe-Bergman, mei 1976.

baanbrekend werd heeft verricht, zeker wat de schaaksport betreft. Zijn vele schaakboeken zijn daar het voorbeeld van. Tijden veranderen. De hedendaagse schaakjeugd zegt de persoon Euwe misschien niet zoveel. Zij leven in de periode Kasparov en andere grootheden. Reden te meer voor de ouderen om die jonge schaakgarde erop te wijzen wat Euwe voor de schakers heeft betekend, en nog betekent. Daarvoor is het Max Euwe-Centrum belangrijk.

Het vergt veel inzet van het bestuur van het MEC, als ook van het KNSB-bestuur, om eenieder ervan te doordringen dat zij baat hebben gehad en

nog hebben bij het werk van oud-wereldkampioen prof. dr. Max Euwe, wiens honderdste geboortedag wij allen nu herdenken.

We zijn hem veel dank verschuldigd.

Henk Wille

2001: HET EUWE-HERDENKINGSJAAR

door Eveline Dirksen

Ongeveer twee jaar geleden is een werkcommissie geformeerd met het doel dit herdenkingsjaar door middel van een – grote – tentoonstelling te ver-luchtigen. Een tentoonstelling onder andere geba-seerd op het manuscript *Spel uit de kunst in de kunst* van Leo Diepstraten en gericht op kunstwer-ken uit de twintigste eeuw, *De Eeuw van Euwe*. Behalve Leo Diepstraten, een van de grondleggers van de stichting Max Euwe-Centrum (MEC), heb-ben Hans Kok, vormgever Prospèr Verwilligen en schrijver dezes zitting in de werkcommissie *De Eeuw van Euwe*, allen geïnspireerd door hun per-soonlijke ontmoetingen en herinneringen aan Max Euwe. Wegens de schaarse financiële middelen werd het eerste idee op onze weg naar 2001 omgebogen. Blij verrast was de commissie met aanbiedingen om tentoonstellingen te huisvesten: er worden nu twee tentoonstellingen in huis gehouden en enkele verspreid in het land.

Zo is tijdens het Corus Chess Tournament het Euwe-herdenkingsjaar geopend met een fototen-toonstelling *Impressie* die een indruk wilde geven van de mens Euwe. De foto's werden merendeels ter beschikking gesteld door de dochters Euwe. En de tentoonstelling ontving de goedkeuring van Euwes oudste dochter. Op 22 januari, de eerste dag van de Euwe-herdenkingsdagen, bracht zij op uitnodiging van het toernooicomité haar allereer-ste bezoek aan het wereldberoemde toernooi in Wijk aan Zee en aan de tentoonstelling, terwijl Taimanov zijn herinneringen aan haar vader ophaalde.

Dankzij de bemiddeling van oud-voorzitter van het MEC Kees Snoep is een tentoonstelling bij Humanitas in Rotterdam in voorbereiding. Een combinatie van werken van regionale kunstenaars en een selectie schaakstukken uit de collectie van Jan Slager worden in de Parkflat tot en met 6 mei getoond; de opening is op 19 april. Tijdens de opening is voorinschrijven op het te verschijnen boek *Spel uit de kunst in de kunst* mogelijk.

Op 19 mei bij de N.V. Nederlandse Gasunie in Groningen is de overdracht van de Euwe-ring waarvan Hans Böhm de huidige drager is (vorige dragers: Hans Bouwmeester en Jan Timman).

De N.V. Nederlandse Gasunie schonk Max Euwe deze ring als herinnering aan het Euwe-jaar (1976).

De aanblik van de Euwe-ring, tentoongesteld in de vitrinekast die uw echtgenote het MEC bij de heropening aan het Max Euweplein schonk, brengt de Extraordinary General Assembly in Luzern (Zwitserland) in mijn gedachten. U was tevoren met Florencio Campomanes op uitnodi-ging van de Zuid-Afrikaanse Schaakbond op rond-reis in het Zuidafrikaanse schaakleven geweest. Het tweede buitengewone congres sinds mijn entree (1974) in de arena van de Wereldschaakbond FIDE: in Bergen (NH) kwam de kwestie van het wereldkampioenschap aan de orde (voorjaar 1975), in Luzern (zomer 1977) was het hete hangijzer – ja of nee – voortzetting van de boycot van Zuid-Afrika wegens de apartheid op rondreis in het Zuid-Afrikaanse schaakleven geweest. Van de Zuid-Afrikaanse delegatie aan dit buitengewone congres maakte Donald Woods (auteur van Cry for Freedom) deel uit. U bracht verslag uit, staande achter de kathedraal en toen viel me die ring aan uw vinger op: de Euwe-ring.

De overdracht wordt gelardeerd met een schaak-toernooi, en natuurlijk met een expositie. Het streven is een combinatie van schilder- en tekenwerken plus objecten ten toon te stellen. Deze tentoonstelling duurt tot en met 31 mei.

Gastheer Gasunie wenst met het oog op de beveiliging van tevoren op de hoogte gesteld te worden van (groepjes) bezoekers. Wilt u deze tentoonstelling in het opmerkelijke gebouw van de Gasunie bezoeken, dan graag even contact met het MEC opnemen of kijkt u op onze website www.maxeuwe.nl. [bij het ter perse gaan van deze Nieuwsbrief was de te volgen procedure nog niet bekend].

Vanaf april is er eindelijk weer een wisselten-toonstelling in het MEC: aan Catherine Roodzant wordt in twee vitrines aandacht besteed (als u wel eens het MEC bezocht heeft, dan weet u dat het museum moet woekeren met ruimte). Tot en met het Schaakpleinfestival op zaterdag 7 juli aanstaande kunt u kennis nemen van het schaakleven van de eerste Nederlandse schaakkampioene.

De volgende wisseltentoonstelling staat vanaf augustus gepland: een postzegeltentoonstelling en een vitrine gewijd aan het correspondentiescha-ken.

Denkend aan de uitgifte (3 april) van de Euwe-postzegels naar ontwerp van Rutger Fuchs valt mijn oog op de vitrine met de Euwe-herdenkingszegels van 1976.

In die dagen bleven de pogingen om een Euwe-postzegel te verwezenlijken vergeefs: behalve de koningin werden geen beeltenissen van nog levende personen op postzegels toegestaan. De herdenkingszegels, een ontwerp van Peter Wetselaar en met medewerking van Joh. Enschede, IBM en Bonaventura gerealiseerd, werden uitgegeven in een boekje dat ter gelegenheid van Max Euwes 75ste verjaardag verscheen en voorzien was van een voorwoord van Ineke Bakker, destijds secretaris-generaal aan de zijde van FIDE-president Max Euwe (1970-1978) en van diens opvolger Fridrik Olafsson (1978-1982).

[De zegels in getande en ongetande versie zijn bij het MEC te koop.]

In november bestaat het Max Euwe-Centrum 15 jaar. Dit derde lustrum wordt gevierd, naar wij

hopen, op een locatie zoals het Olympisch Stadion. Als de locatie het toestaat, kunt u ook daar nog eens Impressie zien.

Een van de foto's van Impressie roept Buenos Aires 1978 in mijn herinnering op. Argentinië, toen een omstreden land, ook nu onderwerp van discussie. Toen door het regime van Videla met zijn consequenties en het huisvesten van alle belangrijke sportevenementen, waaronder de Schaakolympiade en de FIDE General Assembly. Een belangrijke vergadering, want Max Euwe trad terug en wie zou zijn opvolger worden? Gligoric, de Joegoslaaf, Rabell Mendez, de Puertoricaan of de IJsländer Fridrik Olafsson. Het werd Fridrik. Na de sluiting van die vergadering kwam ik u 's avonds tegen in het hotel waar wij logeerden, het uitgestorven Sheraton. Men was elders zijn overwinning aan het vieren of zijn verlies aan het verdrinken. Ook u scheen bevrijd te zijn van de altijd om u heen drommende fans. U genoot van uw – in aantal, bescheiden – tafelgezelschap en maakte grapjes. Zo kende ik u, alleen zo zag ik u zelden

Van links naar rechts: Max Euwe, erepresident van de FIDE, Fridrik Olafsson, president van de FIDE, Ineke Bakker, secretaris-generaal van de FIDE, bij de opening van het IBM Schaaktoernooi 1980.

Lezing Yuri Averbach

Op 27 april in het Max Euwe-Centrum, vanaf 16.30 tot 17.45 uur: Yuri Averbach, internationaal grootmeester en arbiter, vertelt in het Engels over zijn tijd in de FIDE tijdens het presidentschap van Max Euwe. Averbach was onder andere gedelegeerde van de Sovjetunie en qualitate qua lid van de Executive Council (Dagelijks Bestuur), voorzitter van de kwalificatiecommissie (beoordelingscommissie ter toekenning van de titels) en de Commissie ter bevordering van het schaken in schaakontwikkelingslanden.

Toegang: f 7,50 per persoon. Donateurs: vrij entree. Beperkt aantal plaatsen.

Schriftelijke aanmelding: voor 20 april 2001.

ACTIVITEITEN 2001

12 t/m 28 januari	Wijk aan Zee: Impressie, bescheiden expositie over de mens Euwe.
12 maart	MEC: halve finale Nederlands kampioenschap Schaken, Van der Wiel tegen Doggers
24 maart	MEC: Nederlandse Bond van Correspondentieschakers, Algemene Vergadering.*
april	MEC: expositie Catherine Roodzant, Nederlands eerste schaakkampioene.
19 april t/m 6 mei	Humanitas (Parkflat) Rotterdam: expositie gebaseerd op het boek <i>Spel uit de kunst in de kunst</i> van Leo Diepstraten.
27 april	MEC: <i>How I worked with Euwe in FIDE</i> . Yuri Averbach, internationaal grootmeester en internationaal arbiter van Russische komaf, vertelt over het werken met FIDE-president Euwe. Toegang: f 7,50 per persoon; donateurs vrij entree. Duur lezing: 16.30 - 17.45 uur. Schriftelijke aanmelding vóór 20 april
28 april	MEC. Alexander Rueb Vereniging voor Eindspel Studies* (met lezing door Yuri Averbach).
19 mei	Gasunie Groningen: overdracht Euwe-ring, eendagstoernooi, opening expositie <i>De Eeuw van Euwe</i> .
26 mei	MEC: Boekenmarkt van 11.00 tot 14.00 uur (voor 14 mei aanmelden).
7 juli	Max Euweplein: Schaakfestival.
augustus	MEC: tentoonstelling over postzegels en het correspondentieschaken.
10 of 11 november	Amsterdam: manifestatie 15 jaar Max Euwe-Centrum.

U wilt meer weten? U kunt ons bellen, schrijven, faxen of mailen.

Respectievelijk op 020-6257017, aan Postbus 11513, 1001 GM Amsterdam, naar 020-6392077 of euwemec@xs4all.nl. Of u bekijkt onze website www.maxeuwe.nl

* Voor meer inlichtingen a.u.b. wenden tot de betreffende instantie.

Nota bene

Donateurs kunnen zich voor het Gasunie-toernooi op zaterdag 19 mei in Groningen schriftelijk aanmelden bij het Max Euwe-Centrum, met opgave van: naam, adres, elorating, donateursnummer en eventueel clublidmaatschap. Deelname is gratis. De reis dient zelf te worden betaald. Er zijn 60 plaatsen beschikbaar. Het motto luidt: die het eerst komt, het eerst maalt.

Deze Nieuwsbrief is een uitgave die bestemd is voor de donateurs van het Max Euwe-Centrum. U kunt de Nieuwsbrief regelmatig ontvangen door donateur te worden van de Stichting Max Euwe-Centrum, door een bedrag van minimaal f 25,- per kalenderjaar (meer mag ook) over te maken op Postbankrekeningnummer 5401670 t.n.v. Stichting Max Euwe-Centrum te Amsterdam. Of door te bellen: 020-6257017 waarbij u advies omtrent betaling mag verwachten. Opmerkingen of kritiek op de inhoud van de Nieuwsbrief zal gaarne worden aanvaard, als dat de kwaliteit kan verbeteren.

ATTENTIE BOEKVERSCIJNING

Het Spel uit de kunst in de Kunst. De Eeuw van Euwe is in manuscriptvorm al langer gereed en werd samengesteld door de oud secretaris van de stichting Max Euwe-Centrum, de heer L.C.M. Diepstraten, zie ook pag. 13. Het is een documentatie van hetgeen er op het gebied van het schaakspel door Nederlandse kunstenaars is uitgebeeld.

Het is meer een schaak dan een kunsthistorische beschouwing. Bij voldoende belangstelling wordt thans een boek uitgegeven van ca. 240 pagina's, met afbeeldingen in zwart/wit en kleur, in kloek A4 formaat en genaaid. De intekenprijs bedraagt f 59,50 per stuk en wordt dan gepresenteerd tijdens de Euwe Schaakdag bij de Gasunie in Groningen op 19 mei 2001.

Wij hopen dat veel van onze lezers het besluit nemen op deze unieke uitgave in te tekenen om verschijning mede daardoor mogelijk te maken.

Ook vanaf 19 april 2001 in Rotterdam bij de tentoonstelling in Humanitas Parkflat te Overschie is gelegenheid tot voorintekening. Uiteraard is het ook mogelijk rechtstreeks in te tekenen door overboeking van f 59,50 per boek op postbankrekening 2902602 of ING - bank nr. 54.54.17.589 t.n.v. Van Spijk - Venlo.

Het Max Euwe-Centrum zoekt een vrijwilliger die de boekhouding wil verzorgen. De tijd die het werk in beslag zal nemen wordt geschat op één dag per week. U kunt contact opnemen met het MEC (020-6257017) of de penningmeester (020-6232590).

Prof.dr. A.D. de Groot heeft telefonisch laten weten dat hij het op hoge prijs stelt te melden dat hij grote waardering voor Euwe heeft gehad. Hij heeft hem goed gekend en was met hem bevriend. Euwe bezocht hem enkele malen op Schiermonnikoog. De Groot werd in schakerskringen vooral bekend door Het denken van den schaker uit 1946.

Het Max Euwe-Centrum stelt goede ideeën op prijs. Degenen die met ons mee willen denken over mogelijkheden op het gebied van bijvoorbeeld (schaak)tentoonstellingen of andere activiteiten, worden verzocht ons met een briefje daarvan op de hoogte te stellen. Schaakboeken-verzamelingen kan men legateren aan stichtingen als het Max Euwe-Centrum. Als u zelf daarover denkt of iemand kent met deze gedachte, houden wij ons van harte aanbevolen.